

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Fredrik Anttila		HOP23-24
Handledare		Antal ord: 11548
Marcus Mohlin	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2UK022
SVENSKA OFFICERARE OCH KRIGETS MORALISKA DILEMMAN		
Sammanfattning:		
<p>I krig kan det uppstå moraliska dilemman under militära operationer. Ett av dessa kan vara avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet. En alltför generös tolkning av proportionalitet och militär nödvändighet kan leda till stort humanitärt lidande, medan en alltför stor försiktighet kan äventyra den militära operationen.</p> <p>Syftet med studien är att förstå svenska officerares syn på moraliska ställningstaganden under militära operationer, med särskild hänsyn till de dilemman som kan uppstå i förhållande till krigets lagar. Detta undersöktes genom forskningsfrågan: "Hur ser svenska officerare på det moraliska dilemma som uppstår mellan militär nödvändighet och humanitet under militära operationer?"</p> <p>Studien tillämpade en kvalitativ tvärsnittsdesign, där empiri inhämtades med hjälp av sex semi-strukturerade intervjuer av svenska officerare ur samtliga försvarsgrenar. Materialet analyserades sedan tematiskt för att kunna ge svar på forskningsfrågan.</p> <p>Resultatet visar att svenska officerare använder ett deontologisk synsätt när det kommer till handlingar som är tydligt "fel", såsom tortyr och avrättningar. Men de använder till stor del ett utilitaristiskt synsätt vid avvägning mellan militär nödvändighet och humanitet. De bedömer konsekvenserna av handlingen och tar beslut baserat på det alternativ som ger det största "goda". Ibland kan inte det utilitaristiska synsättet vara vägledande vid beslut beroende på bristande information som gör att konsekvenserna blir svårbedömda. Dygdetik kan då vara lösningen, då den fokuserar på att "rätt" person utför "rätt" handlingar.</p>		
Nyckelord:		
krigets lagar, efterlevnad, reciprocitet, deontologi, utilitarism, militär nödvändighet, dygdetik		

Fredrik Anttila
2UK022

datum
2024-11-08

Denna sida har medvetet lämnats tom.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	2
1.3 TIDIGARE FORSKNING OCH BIDRAG	4
1.4 SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGA	6
1.5 AVGRÄNSNINGAR	6
2. TEORETISKT RAMVERK	7
2.1 RECIPROCITET	7
2.2 DEONTOLOGI	8
2.3 UTILITARISM	8
2.4 KONFLIKTEN MELLAN "DET RÄTTA" OCH "DET GODA"	8
2.5 DYGDETIK	10
3. METOD	11
3.1 FORSKNINGSDESIGN, OPERATIONALISERING OCH ANALYSMETOD	11
3.2 MATERIALET	12
3.3 INHÄMTNING AV EMPIRI	12
3.4 URVAL	13
3.5 RELIABILITET OCH VALIDITET	14
3.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	14
4. EMPIRI OCH ANALYS	15
4.1 KUNSKAP, ERFARENHET OCH VÄRDERINGAR FORMAR "RÄTT" OFFICERARE	15
4.1.1 <i>Utbildning och övning är förutsättningar för kloka beslut</i>	15
4.1.2 <i>Värderingar påverkar officerens beslut</i>	16
4.1.3 <i>"Rätt" officerare behandlar alla väl</i>	17
4.2 MAN MÅSTE BALANSERA MILITÄRA MÅLSÄTTNINGAR MED CIVILA KONSEKVENSER	18
4.2.1 <i>Militär nödvändighet rättfärdigar civila konsekvenser</i>	18
4.2.2 <i>Avvägningen av militär nödvändighet kan leda till problem</i>	20
4.2.3 <i>Det är skillnad på civila och civila</i>	21
5. DISKUSSION	22
5.1 RESULTATSAMMANFATTNING	22
5.1.1 <i>Kunskap, erfarenhet och värderingar formar "rätt" officerare</i>	22
5.1.2 <i>Man måste balansera militära målsättningar med civila konsekvenser</i>	22
5.2 RESULTATDISKUSSION OCH RESULTATETS RELEVANS FÖR YRKESUTÖVNING SOM OFFICER	23
5.3 SLUTSATSER OCH SVAR PÅ FORSKNINGSFRÅGAN	24
5.4 FORTSATT FORSKNING	25
6. REFERENSER	26
BILAGOR	
BILAGA 1 - INTERVJUGUIDE	29
FIGURFÖRTECKNING	
FIGUR 1: ÅLDERSFÖRDELNING OFFICERARE	13
FIGUR 2: TEMAN OCH UNDERTEMAN	15
TABELLFÖRTECKNING	
TABELL 1: OPERATIONALISERING AV TEORETISK REFERENSRAM	11
TABELL 2: TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	11

Fredrik Anttila
2UK022

datum
2024-11-08

Denna sida har medvetet lämnats tom.

1. Inledning

Kapitlet inleds med en bakgrund för att skapa kontext, därefter följer problemformulering och forskningsbidrag. Kapitlet avslutas med studiens syfte, forskningsfråga och avgränsningar.

1.1 Bakgrund

The history of humanity is one of war and frequent acts of unlimited brutality. The history of humanity also reveals a persistent and growing effort to limit the nature of warfare. This conflict is a manifestation of humanity's will to survive. Human beings fight to survive and flourish. They also endeavor to protect the life of humanity by constraining the methods of fighting. One can posit that all humans possess the characteristics of the warrior and the humanitarian. The conflict between the two is apparent in the individual choices people make. (Krauss & Lacey, 2002, ss. 82-83)

Humanitet definieras i *Svensk ordbok* som ett sinne för medmänniskornas värdighet och grundläggande rättigheter som yttrar sig i medkänsla och medmänskligt uppträdande (Svenska Akademien, 2021).

Det finns humanitär lagstiftning som ska begränsa mänskligt lidande i krig. Stater är skyldiga att utbilda på dem, men ändå kan vissa militära beslut leda till humanitärt lidande (Kleffner, 2021, s. 108). Det önskvärda vore om militära operationer kunde genomföras med optimal verkan på motståndaren med inga eller så få negativa humanitära konsekvenser som möjligt.

Tanken på att balansera militär nödvändighet med humanitet har funnits länge. Den formaliserades under det amerikanska inbördeskriget genom *the Lieber Code*, som senare ledde fram till Haagkonventionen 1907. Andra världskrigets grymheter ledde vidare till antagandet av Genèvekonventionerna 1949 (Meron, 2000, s. 243). Hela denna utveckling av mellanstatliga konventioner syftar till att begränsa lidandet för de civila så mycket som möjligt under krig.

Den humanitär lagstiftning som tillämpas i krig benämns "jus in Bello". I studien används uttrycket krigets lagar som en sammanfattning av Genèvekonventionerna tillsammans med tilläggsprotokoll I och II från 1977. Militär nödvändighet, det vill säga militärens behov och målsättningar, och humanitet kan ses som varandras motpoler inom krigets lagar (Blocq, 2009, s. 316).

Militär nödvändighet kan i vissa fall rättfärdiga vissa oavsiktliga skador som uppstår som en oundviklig följd av militära operationer. Detta då målet med krig är att segra så snabbt och effektivt som möjligt, vilket i sig är human. Militär nödvändighet kräver inte att befälhavare använder minsta möjliga våld i en situation, eftersom en sådan tolkning skulle förlänga striderna och öka lidandet. Dock rättfärdigar militär nödvändighet aldrig handlingar som är förbjudna enligt krigets lagar, till exempel tortyr (Headquarters Department of the Army & Headquarters United States Marine Corps, 2019, s. 19).

Distinktionsprincipen, inom krigets lagar, ger civila skydd genom att begränsa attacker till enbart militära mål. Ett mål betraktas som militärt om dess art, läge, ändamål och användning effektivt bidrar till egna militära operationer, och om dess förstörelse, erövring eller neutralisering skulle ge en betydande militär fördel (Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna, 1977, s. 266).

Försiktighetsprincipen under militära operationer kräver att ständig hänsyn tas för att skydda civila och civila objekt. Den som planerar eller beslutar om en attack måste ta alla möjliga försiktighetsåtgärder vid val av medel och metoder för att undvika eller minimera civila dödsfall och skador på civila och civila objekt. Om möjligt ska en förvarning ges om attacken kan påverka civilbefolkningen. Egna styrkor ska också undvika att gruppera i eller nära tätbebyggda områden (Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna, 1977, ss. 269-270).

Skyddsprincipen innebär att sårade och sjuka kombattanter samt sjukvårds- och självårdspersonal ska skyddas (Genèvekonvention I, 1949, s. 40ff). Genèvekonvention III (1949, ss. 86-87) garanterar att krigsfångar behandlas humant, får vård och skyddas mot våld, hot, förolämpningar och allmänhetens nyfikenhet. Skyddsprincipen omfattar även historiska monument, kulturegendom, religiösa platser, egendom som är nödvändig för civilbefolkningens överlevnad, den naturliga miljön samt platser med farliga krafter, som dammar och kärnkraftverk (Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna, 1977, ss. 267-268).

Proportionalitetsprincipen kräver att den militära nyttan av en attack vägs mot de civila förlusterna. Förluster av civila liv, skador på civila eller skador på civila objekt får inte vara oproportionerliga i förhållande till den förväntade militära fördelen (Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna, 1977, s. 266).

1.2 Problemformulering

Fortfarande, 75 år efter antagandet av Genèvekonventionerna, så utgörs det största antalet offer i krig av civila (Socialstyrelsen, 2021, s. 12). Detta trots att det inte lider någon brist på förebyggande efterlevnadsmekanismer såsom översättning av konventionerna, instruktioner om hur de ska tolkas samt krav på utbildning av militära styrkor (Kleffner, 2021, ss. 108-109). Prioritering av militära målsättningar över humanitet, kan fortfarande skapa avsiktliga och oavsiktliga konsekvenserna för civilbefolkningen.

Militären ska ha utsedda juridiska rådgivare och anpassade nationella lagar för att säkerställa efterlevnad av krigets lagar. Genèvekonventionerna ger förutsättningar för övervakning och faktautredningar i konflikter samt mekanismer för bestraffning vid överträdelser. Vissa av dem riktar sig mot stater medan andra utkräver ansvar från individer, till exempel den Internationella Brottmålsdomstolen ICC. Man ska inte heller underskatta den effekt den allmänna opinionen och media har på efterlevnad av krigets lagar (Kleffner, 2021, ss. 109-110).

Ett mycket uppmärksammat fall av brott mot krigets lagar är "Abu Ghraib-fängelsskandalen", där amerikansk militär- och säkerhetspersonal utförde alla möjliga former av förnedring och tortyr av fångar. Detta inkluderade bland annat hot om våldtäkt, misshandel och sexuella övergrepp (Doris & Murphy, 2007, s. 25).

FNs människorättsråd (UNHRC) har i en rapport angående situationen i Ukraina, uttryckt oro kring användningen av explosiva vapen i civila områden. Urskillningslösa attacker av ryska väpnade styrkor som bryter mot krigets lagar har lett till civila dödsoffer samt skador och förstörelse av civila objekt, inklusive skyddade platser som sjukhus och kulturarv. Ofta har de ryska styrkorna misslyckats med att ta rimliga försiktighetsåtgärder för att säkerställa att deras mål verkligen var militära. Systematisk tortyr av ukrainska krigsfångar har utförts av ryska styrkor både i Ukraina och Ryssland (UNHRC, 2024a, s. 1).

UNHRC har även publicerat en liknande rapport från 7:e oktoberattacken i Israel 2023 fram till 31 december 2023. Vid attacken den 7 oktober begick medlemmar av Hamas militära gren och andra palestinska beväpnade grupper, fruktansvärda brott mot krigets lagar. Brotten bestod av misshandel, avrättningar, gisslantagande och sexuellt och könsbaserat våld mot civila och israeliska soldater, inklusive de som ansågs vara försatta ur stridbart skick (UNHRC, 2024b, s. 17).

Israel har enligt rapporten ovan också begått krigsförbrytelser. Det stora antalet civila offer och den omfattande förstörelsen av civila objekt och viktig civil infrastruktur är oundvikliga följderna av Israels valda strategi för våldsanvändning. Strategins avsikt är att orsaka maximal skada på motståndaren, utan att ta hänsyn till distinktion, proportionalitet och tillräckliga försiktighetsåtgärder, vilket gör att strategin bryter mot krigets lagar. Även övergrepp mot palestinska fångar har förekommit, i form av tvångsavklädning och andra typer av förnedring (UNHRC, 2024b, ss. 18-19).

Problemet med överträdelser av krigets lagar är att humaniteten får lida. Civila och andra skyddade personer får utstå mer lidande än nödvändigt och konflikter riskerar att bli mer blodiga och utdragna. UNHRC (2024b, s. 17) hävdar att det enda sättet för att stoppa det återkommande våldet, inklusive aggression och hämnd från båda sidor, är att strikt följa krigets lagar. UNHRC konstaterar bara att brott mot krigets lagar har skett, de förklarar inte de bakomliggande faktorerna bakom de individuella besluten.

2018 gjorde Röda Korset en studie om grunderna till avhållsamhet i krig. Studien lyfte fram de militära värderingarnas betydelse för soldaters beteende. En stark organisatorisk identitet och etiskt beteende gör att soldater kan införliva normer för återhållsamhet, vilket höjer efterlevnaden av krigets lagar i en utsträckning som inte är möjlig enbart genom kontrollmekanismer. Röda korsstudien betonar att socialisering är en process, och individer kan socialiseras till att antingen begå övergrepp eller visa återhållsamhet. De militära värderingarna hjälper i hög grad till att säkerställa att krigets lagar "fastnar" och sedan tillämpas vid beslut i krig (Stephens, 2019, ss. 64-74).

Krigets lagar omnämns i flera av Försvarsmaktens publikationer. *Doktrin gemensamma operationer (DGO 20)* beskriver översiktligt juridiken i krig i bilaga 2:

Högre staber och dess militära chefers beslut som berör tolkning och tillämpning av krigets lagar ska föregås av konsultation med en försvarsjurist eller stabsjurist/folkrättslig rådgivare. (Försvarsmakten, 2020, s. 19)

I handboken *Svensk soldat och sjöman* beskrivs krigets lagar i enklare ordalag än i *DGO 20*. Under rubriken värderingar beskrivs skyldigheten att agera enligt krigets lagar:

Att bemötas av eller bevittna krigsbrott kan tillsammans med utmattning eller hämndlystnad göra att du själv frestas att tänja på gränserna för vad som är tillåtet. Men professionalism är att fortsätta att föra strid enligt krigets lagar oavsett vad en motpart gör. Du ska vara målmedveten och använda allt nödvändigt våld för att vinna striden, men det är även din skyldighet att avbryta då motståndaren gett upp eller försatts ur stridbart skick. (Försvarsmakten, 2023b, s. 173)

Den ledande internationella människorättskommentatorn Françoise Hampson identifierar det oundvikliga behovet av att göra moraliska val vid tillämpningen av krigets lagar under militära operationer (Stephens, 2019, s. 66). Citatet ovan beskriver problemet med beslutsfattandet vid moraliska dilemman som kan uppstå under militära operationer, till exempel vid avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet.

Det krigsvetenskapliga problemet uppstår då militära operationer kan skapa avsiktliga och oavsiktliga konsekvenserna för civilbefolkningen. Officeren ställs inför ett moraliskt dilemma vid beslutsfattande som rör avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet mot civilbefolkningen. En alltför generös tolkning av proportionalitet och militär nödvändighet kan leda till stort humanitärt lidande, medan en allt för stor försiktighet kan äventyra den militära operationen.

1.3 Tidigare forskning och bidrag

I Röda Korsstudien *People On War* undersöktes civilbefolkningens syn på krigets lagar i sexton olika länder. Bland slutsatserna kan man finna att det mellan 1999 och 2016, har skett en ökning av acceptans för att civila dödsfall är en oundviklig del av kriget och att tortyr av krigsfångar kan vara accepterat i vissa fall (Röda Korset, 2016, s. 4).

Doris och Murphy (2007) hävdar, tillsammans med andra forskare, att "vanliga människor" begår krigsbrott. De menar att bedömningar av militär nödvändighet är beroende av normativ kompetens och påfrestningarna i krig kan orsaka tillfälliga nedsättningar av denna förmåga. Normativ kompetens är en sammansatt förmåga som gör det möjligt för en person att förstå och värdera etiska frågor, samla relevant information för att fatta etiska beslut och omsätta dessa beslut i handling (Doris & Murphy, 2007, ss. 30-31, 41).

Chu (2019) har forskat på skillnader i den amerikanska befolkningens inställning till tortyr av krigsfångar beroende på om de har kunskap om krigets lagar samt kunskap om hur motståndaren behandlar amerikanska krigsfångar. Han föreslår att studier bör göras på icke amerikaners inställning till behandlingen av krigsfångar för att visa på slutsatsernas generaliserbarhet angående reciprocitet och krigets lagar (Chu, 2019, s. 1157).

Kleffner (2021) har i sin forskning tittat på de formella efterlevnadsmekanismer som finns inom konventionerna. Men han menar att man måste titta bortom forskningen om juridik och rikta uppmärksamhet mot faktorer som påverkar militära värderingar för efterlevnad (Kleffner, 2021, s. 112).

Dickinson (2010, s. 28) menar att man ska fokusera mer på att ändra organisationsstruktur och kultur, än på nya juridiska konventioner. Att undervisa i krigets lagar utan att nämna de underliggande moraliska dilemman som kan uppstå, förbereder inte våra officerare inför kriget (Blocq, 2009, s. 325).

Beslutsfattande vid moraliska dilemman har historiskt studerats genom scenarier där en moralisk princip ställs mot en annan. Ett av de mest kända är spårvagnsproblemet, där en skenande spårvagn hotar att döda en grupp av fem arbetare om inte testdeltagaren ingriper för att omdirigera eller stoppa vagnen. I det ursprungliga växelproblemet kunde deltagarna dra i en spak för att leda spårvagnen till ett annat spår, där den bara skulle döda en person i stället för fem. I den andra varianten av dilemman, kan fem arbetare räddas genom att en man knuffas från en bro för att stoppa vagnen (Gawronski, et al., 2017, s. 344).

Gawronski, et al. (2017, s. 344) påpekar att denna typ av scenarier är orealistiska och därför troligen inte framkallar samma psykologiska processer som moraliska dilemman i verkligheten. Debatten efter 11 september-attackerna om huruvida det skulle vara acceptabelt att skjuta ner kapade passagerarflygplan för att förhindra terrorister från att krascha dem i tätt befolkade områden, skapade ett mer användbart scenario att studera.

Gawronski, et al. (2017, s. 343) presenterar CNI¹-modellen som ger forskare möjlighet att mäta känslighet för konsekvenser och moraliska normer, samt en allmän tendens att föredra inaktivitet framför handling oberoende av normer och konsekvenser, vid moraliska dilemman. Forskningen av Gawronski, et al. (2017) bygger dock på antagandet att individers agerande endast styrs av en varierande grad av deontologi och utilitarism. Gawronskis studie tar inte hänsyn till att det kan finnas andra etiska teorier som kan förklara ställningstaganden vid moraliska dilemman.

Tidigare forskning saknas om de moraliska dilemman som kan uppstå under militära operationer med hänsyn till krigets lagar. Vidare saknas en koppling till de etiska teorier som kan ge insikt i officerens bevekelsegrund när det gäller beslut vid moraliska dilemman. Studiens bidrag är att öka kunskapen om de moraliska ställningstaganden som uppstår när militär nödvändighet måste balanseras mot humanitet.

---

¹ Consequences, Norms, Inaction

1.4 Syfte och forskningsfråga

Syftet med studien är att förstå svenska officerares syn på moraliska ställningstaganden under militära operationer, med särskild hänsyn till de dilemman som kan uppstå i förhållande till krigets lagar. Studien avser att fylla en kunskapslucka i tidigare forskning genom att koppla dessa moraliska ställningstaganden till relevanta etiska teorier, för att därigenom bättre förstå hur officerare väger militär nödvändighet mot humanitär hänsyn. Genom detta syftar studien till att öka förståelsen för de komplexa moraliska beslut som svenska officerare ställs inför i händelse av krig. Studiens resultat kan användas till att antingen förändra Försvvarshögskolans utbildning inom området eller bekräfta nuvarande kursplaner.

Studiens problemformulering och syfte leder fram till forskningsfrågan:

Hur ser svenska officerare på det moraliska dilemma som uppstår mellan militär nödvändighet och humanitet under militära operationer?

1.5 Avgränsningar

Studien är avgränsad till att endast behandla individens syn på krigets lagar och undersöker inte de faktorer som påverkar staters syn på krigets lagar eller varför vissa stater bryter mot dem. Denna avgränsning har gjorts eftersom det sannolikt är andra bakomliggande faktorer som styr en stats avvägning mellan militär nödvändighet och humanitär hänsyn, eller i vissa fall en total brist på sådan hänsyn.

Studien är också avgränsad till att undersöka respondenternas spekulativa syn på moraliska ställningstaganden i nuvarande och framtida fiktiva scenarier, och behandlar därför inte deras tidigare erfarenheter. Motivet bakom detta val beskrivs närmare i metodkapitlet.

2. Teoretiskt ramverk

Kapitlet inleds med att beskriva de tre etiska teorierna; reciprocitet, deontologi och utilitarism. Därefter jämförs de två senare med krigets lagar som kontext vilket leder vidare till en beskrivning av dygdetik. Dessa fyra teorier utgör de huvudsakliga bakomliggande vetenskapliga faktorer som framkom ur empirin. Fler teorier studerades innan empirin togs fram, men förkastades då de hade mindre relevans för denna studie. Det finns fler förklaringsmodeller att hitta inom bland annat sociologi, psykologi och organisationsteori. Men författaren har valt att begränsa den teoretiska referensramen till de etiska aspekterna inom beslutsfattande.

2.1 Reciprocitet

När människor motiveras av reciprocitet anpassar de sitt beteende efter hur den andra sidan agerar (Chu, 2019, s. 1141). Det finns positiv reciprocitet, där en parts goda handlingar leder till ett positivt gensvar. Sedan finns det negativ reciprocitet, där en parts dåliga beteende resulterar i ett negativt beteende från den andra parten. I konflikter innebär positiv reciprocitet att en parts efterlevnad av krigets lagar kan leda till den andra partens ökade efterlevnad, medan negativ reciprocitet kan resultera i vedergällning och hämnd (Zommer, 2021, s. 201).

Reciprocitet kan liknas vid etikens gyllene regel, som återfinns inom judendom, kristendom och islam, med dess budskap: "gör mot andra som du vill att andra ska göra mot dig". Forskning antyder att det finns en neurobiologisk koppling mellan hjärnan och den gyllene regeln, att vi är födda med mekanismer som får oss att bete oss i enlighet med dess budskap (Zommer, 2021, s. 201).

Genèvekonventionerna avvisar helt reciprocitetens logik när det gäller behandling av sårade, civila och krigsfångar. Debattörer och politiker argumenterar ofta för att misshandel av krigsfångar kan leda till att motståndaren svarar med samma behandling, vilket riskerar välbefinnandet för egna soldater (Chu, 2019, s. 1141).

En amerikanska studie har undersökt den amerikanska allmänhetens inställning till tortyr av krigsfångar. Respondenterna delades slumpmässigt in i två grupper, där den ena fick veta att amerikanska krigsfångar hade torterats, medan den andra gruppen fick veta att de hade behandlats humanit. Därefter fick de svara på om de stödde användningen av tortyr för att få fram information av krigsfångar. Slutsatserna i studien var att reciprocitet hade ett betydande inflytande på deltagarnas attityd till behandlingen av krigsfångar. De som hade kunskap inom krigets lagar var mindre benägna att stödja tortyr när motståndaren inte använder tortyr. Detta gällde dock inte då motståndaren använde tortyr, då stödde denna grupp användning av tortyr i samma utsträckning som de utan kunskap i krigets lagar (Chu, 2019, s. 1142).

Reciprocitet i okonventionella, asymmetriska konflikter kan skilja sig från konflikter där båda sidor har samma uppfattning om rättvisa och reciprocitet, vilket påverkar soldatens etik och moral. Soldater från konventionella arméer förväntas följa de formella regler som fastställs i krigets lagar, även i situationer där dessa regler inte efterlevs av motståndaren och informella normer om rättvisa och reciprocitet saknas (Brown, 2020, s. 331).

2.2 Deontologi

Deontologi är en etisk teori, där ordet är en sammansättning av det grekiska ordet för det som är rätt eller det som bör göras, kombinerat med det vanliga suffixet som betecknar läran av något. I sin enklaste form är deontologi den gren av kunskap som behandlar moraliska skyldigheter (Timmermann, 2015, s. 76).

Inom deontologi måste beslut och handling överensstämma med en moralisk norm, oavsett vilka konsekvenser detta kan medföra. Det rätta har därmed företräde framför det goda, och om en handling inte överensstämmer med det rätta får den inte utföras, oavsett om den skulle leda till något gott (Brown, 2020, s. 319). Deontologi förespråkar att det goda, vårt eget eller andras, endast får eftersträvas inom ramarna som det rätta sätter upp (Timmermann, 2015, ss. 83-84).

2.3 Utilitarism

Utilitarism är en etisk teori som bedömer moralen i beslut och handlingar baserat på deras konsekvenser och det värde som följer av dessa. Även om utilitarister främst fokuserar på beslutsprocessen innehåller teorin, liksom andra etiska teorier, två komponenter. Den första komponenten handlar om en underförstådd definition av det goda, det vill säga det mål som moraliska handlingar bör eftersträva. Den andra komponenten berör processen som avgör hur man bör agera eller fatta beslut för att uppnå detta mål. Utilitarister ser på logiken bakom en handling eller ett beslut och reflekterar över vilka konsekvenser de kan få. De menar att moraliska handlingar är de som förväntas bidra till det goda (Blocq, 2009, s. 319).

2.4 Konflikten mellan "det rätta" och "det goda"

Enligt Brown (2020, s. 319) fokuserar både deontologer och utilitarister på moralen i individers beslut och handlingar. Konflikten mellan "det rätta" och "det goda", som tidigare har nämnts, belyser skillnaden mellan de två teorierna. Krauss och Lacey (2002, s. 74) beskriver att konflikten mellan humanister och utilitarister inom krigets lagar inte är något nytt. Humanism kan likställas med deontologi, då det rätta innebär att agera så humant som möjligt, vilket innebär att tolka krigets lagar strikt. Av denna anledningen används deontologi i stället för humanism i kommande referenser till Krauss och Lacey (2002).

I antikens Grekland återfanns denna konflikt mellan de utilitaristiska krigarna från Sparta och de deontologiska atenarna. När Sparta intog staden Platea avrättade de männen och förslavade kvinnorna som straff för deras fega kapitulation. Atenarna däremot, utvecklade en uppsättning regler för krigföring som bland annat förbjöd avrättning av fångar (Krauss & Lacey, 2002, s. 75).

Det var dock först efter Första världskriget som deontologerna fick ett starkare inflytande över utilitaristerna. Förbudet mot användningen av giftgas 1925 ses som det första framgångsrika försöket att begränsa utilitaristiska metoder och medel i krig. Några år senare tillkom även specifika bestämmelser för skydd av krigsfångar, vilket skapade betydande hinder för utilitaristerna (Krauss & Lacey, 2002, s. 76).

Under andra världskriget, när staters överlevnad stod på spel, dominerade dock utilitarismen militärt beslutsfattande, vilket ledde till omfattande och urskillningslösa bombningar av flera europeiska städer samt Hiroshima och Nagasaki (Krauss & Lacey, 2002, ss. 76-77).

Enligt Brown (2020, ss. 319-320) är krig som strikt följer krigets lagar i grunden deontologiska, eftersom de bygger på absoluta förbud eller pålagda beteenden. Samtidigt innehåller krigets lagar även begreppet militär nödvändighet, vilket tillför en tydlig utilitaristisk dimension. Utilitarister betraktar ofta deontologer som hopplösa idealister, som antingen är för naiva eller ovilliga att hantera det praktiska ansvaret för statens överlevnad (Krauss & Lacey, 2002, s. 83).

Den största kritiken mot deontologi är att om man alltid prioriterar "det rätta" över "det goda", kan det leda till katastrofala konsekvenser. Uttrycket "fiat justitia ruat caelum" (låt rättvisa skipas även om himlen faller) är svår att acceptera om man inte, som kristna, tror att Gud inte skulle låta himlen falla (Brown, 2020, s. 320).

Kritiken mot utilitarismen handlar snarare om svårigheten att korrekt bedöma konsekvenser, särskilt i avsaknad av fullständig information. Att prioritera "det goda" över "det rätta" kräver ofta att man tar hänsyn till långsiktiga resultat snarare än enskilda handlingars omedelbara effekter. Dock så tenderar soldater i strid att tänka utilitariskt, med fokus på de kortsiktiga goda konsekvenserna av sina beslut (Brown, 2020, s. 320).

Behandlingen av krigsfångar är ett tydligt exempel på hur deontologiska och utilitaristiska tolkningar av reciprocitet kan leda till olika resultat. Deontologin betonar alltid efterlevnad av krigets lagar, med målet att alltid respektera fångar, även under extrema omständigheter. Denna tolkning av reciprocitet är moraliskt absolut och oflexibel. Den utilitaristiska tolkningen erkänner att det finns fördelar med att behandla fångar väl, men argumenterar för att om motståndaren bryter mot krigets lagar genom avrättningar eller tortyr av fångar, försvinner den potentiella vinsten och därmed motivationen att följa krigets lagar (Zommer, 2021, s. 212).

Zommer (2021, s. 212) menar att en utilitaristisk tolkning av reciprocitet kan öppna dörren för en kostnads- och nyttoanalys, där fokus ligger på att skapa "det största goda för det största antalet". Detta kan innebära att man ser det som moraliskt försvarbart att tillfälligt upphäva eller till och med bryta mot krigets lagar, om de totala vinsterna överväger kostnaderna för att följa reglerna (Zommer, 2021, s. 212).

2.5 Dygdetik

En soldats etiska ställningstaganden kommer sannolikt inte att vara helt deontologiska eller utilitaristiska, utan kommer att kombinera båda perspektiven (Timmermann, 2015, s. 79). I dagens krig med västerländska soldater kommer föreställningar om rättvisa baserat på reciprocitet och återhållsamhet med ursprung ur krigets lagar, att sättas på prov mot motståndare som inte delar samma uppfattning (Brown, 2020, s. 334). Brown (2020, s. 334) föreslår att dygdetik kan vara en lösning på detta moraliska dilemma. Även Pfaff (2023, s. 169) ifrågasätter om officeren kan förlita sig på endast deontologi och utilitarism vid moraliskt beslutsfattande i krig.

Dygdetik fokuserar på vilken typ av person vi bör vara och inte på de handlingar som vi utför. Det vill säga, är vi rätt sorts person, kommer vi att utföra rätt handlingar (Brown, 2020, s. 319). Dygdetiken kan tillhandahålla de resurser som behövs för att lösa etiska dilemman som kan uppstå under militära operationer (Pfaff, 2023, s. 169). Styrkan i dygdetiken är att den inte nödvändigtvis bedömer om en handling är rätt eller fel, utan tar i stället hänsyn till situationens kontext i syfte att optimera det moraliska dilemmats utfall (Pfaff, 2023, s. 178).

Inom dygdetiken ligger fokus inte så mycket på regler för handlande som på att utveckla individens grundläggande förmåga till att fatta kloka beslut. Enligt Aristoteles kräver detta kontextbaserade omdöme tid och erfarenhet för att utvecklas och tyvärr är det ofta unga officerare som i krig tvingas fatta avgörande beslut om målval, distinktion och proportionalitet (Brown, 2020, ss. 334-335). Enligt Aristoteles synsätt, gör detta att det är orealistiskt att förvänta sig att de alltid ska fatta rätt beslut (Brown, 2020, s. 335). Även Moelker och Olsthoorn (2007, s. 257) menar att dygdetikens egenskaper måste förvärfvas främst genom utbildning och övning.

En fördel med en deontologisk tolkning av krigets lagar, kan vara att den försöker kompensera för bristande erfarenhet genom att ge tydliga riktlinjer för handlandet. Detta minskar risken för att soldater ska göra felaktiga bedömningar om vad som är det rätta att göra. Men enligt dygdetiken kan denna begränsning av självständigt omdöme vara problematisk (Brown, 2020, s. 335).

Genom att vara "rätt" person kan vår efterlevnad av krigets lagar signalera vår moraliska överlägsenhet genom att visa att vi är beredda att följa regler som motståndaren bryter (Brown, 2020, s. 333). Dygdetiken kan även fungera som en rustning mot de kraftiga destruktiva känslor som kan uppstå i krig, vilket kan leda till negativ reciprocitet i form av inhuman behandling av motståndaren (Regan & Mullaney, 2023, s. 257). Regan och Mullaney (2023) tar upp massakern vid My Lai under Vietnamkriget som exempel:

Anger fueled a desire for revenge that enabled warriors deliberately to kill innocent women and children. The lesson is that acting ethically means controlling emotions so calmer thinking can take over. (Regan & Mullaney, 2023, s. 257)

3. Metod

Kapitlet beskriver studiens forskningsdesign och författarens tillvägagångssätt för dess färdigställande.

3.1 Forskningsdesign, operationalisering och analysmetod

Studien tillämpade en kvalitativ tvärsnittsdesign för att ur sex semi-strukturerade intervjuer av svenska officerare, hitta mönster för att förstå deras syn på moraliska ställningstaganden under militära operationer med hänsyn till krigets lagar (Bryman, 2018, ss. 87-92).

Operationaliseringen av den teoretiska referensramen genomfördes genom en sammanställning av identifierade indikatorer kopplade till de olika teorierna, se tabell 1. Dessa indikatorer användes sedan i analysen för att sammankoppla empiri med teori.

Tabell 1: Operationalisering av teoretisk referensram

	Reciprocitet	Deontologi	Utilitarism	Dygdetik
Indikator	Positivt ger positivt Negativt ger negativt Hämnd Vedergällning Ett öga för ett öga	Handlingen i fokus Förbud Svart/vitt Rätt handling Fel handling	Konsekvensen i fokus Avvägning Det största goda Vinst/kostnad Militär nödvändighet	Värderingar "Rätt" person Omdöme Kloka beslut

Röstdata från intervjuerna transkriberades till text med hjälp av datorprogrammet aTrain. En explorativ process inleddes för att hitta mönster i empirin med hjälp av en tematisk analys som följde modellen angiven i tabell 2 (Bryman, 2018, ss. 702-709). De identifierade temana bidrog tillsammans med operationaliseringen av den teoretiska referensramen till att skapa förståelse ur empirin.

Tabell 2: Tillvägagångssätt, med bearbetat material från (Braun & Clarke, 2006, s. 87)

Steg	Beskrivning
1	Förutsättningslös inläsning av hela det transkriberade materialet ett flertal gånger i syfte att bekanta sig med detta.
2	Inledande kodning där etiketter sattes på ord och stycken som beskrev något intressant med relevans till forskningsfrågan. Några av dessa etiketter var; utbildning, erfarenhet, normer, efterlevnadsmekanismer, följa eller bryta, värderingar, känslor, osäkerhet/misstag
3	Utveckling av teman skedde genom gruppering av etiketter som hade något gemensamt.
4	Uppdelning av teman till teman av högre ordning, huvudteman, och underteman för att tydligare koppla analysen mot syfte och forskningsfråga.
5	Samtliga teman gavs namn som beskrev dess innebörd med ett påstående.
6	Analysresultatet inarbetades i studien genom att varje undertema inleddes med en empiriredovisning, följt av kopplingar till existerande teori.

I studiens diskussionskapitel diskuterades resultatets betydelse och slutsatser kunde dras. Studien kan därmed betraktas som abduktiv, då tidigare forskning och teori användes för att tolka empirin utan att för den skull generera någon ny teori.

3.2 Materialet

Studiens material var i form av böcker, bokkapitel, rapporter och vetenskapliga artiklar. De vetenskapliga artiklar som ingår i studiens beskrivning av tidigare forskning och i den teoretiska referensramen har alla genomgått en peer-review process. Inledningen innehåller en blandning av material från samtliga angivna typer av källor. Materialet hämtades via Anna Lindh-bibliotekets söktjänst Primo samt Google Scholar. Sökningarna i dessa databaser innehöll orden LOAC², compliance, reciprocity, deontology, utilitarianism, virtue ethics, military virtues och military necessity. Det initiala materialet som hittades användes i AI-tjänsten research rabbit för att generera fler förslag på artiklar.

Från sökträffarna valdes artiklar ut som verkade vara relevanta för studien. Sammanfattning och slutsatser lästes i samtliga valda artiklar och de som hade direkt bäring mot forskningsfrågan lästes i sin helhet. Material som ratades hade ofta fel fokus och handlade om juridik i stället för moraliskt beslutsfattande.

3.3 Inhämtning av empiri

Empiri till studien inhämtades genom sex semistrukturerade intervjuer med svenska officerare. Intervjuerna följde en intervjuguide, se bilaga 1, som till del baserades på frågor från Röda Korset (2016) studien *People on War*, tillsammans med frågor inspirerade från teoristudierna. Fyra av intervjuerna genomfördes ansikte mot ansikte med röstinspelning och två via inspelade videokonferenssamtal.

Intervjufrågornas utformning kan i efterhand kritiseras. Dels på grund av att de var något snävt formulerade i stället för mer öppna för att nå djupare i respondenternas tankar kring ämnet (Bryman, 2018, s. 260). Dels så saknade vissa av frågorna direkt anknytning till forskningsfrågan. Till exempel frågan om synen på krigets lagar, dess syfte och efterlevnad och om de kan förhindra att kriget blir värre. Frågan bar inte mot studiens syfte och forskningsfråga, men kan också ses som en bra introduktionsfråga för att få igång samtalet.

Ett annat exempel är frågan om vad/vem som respondenterna ansåg påverka kombattanternas beteende mest. I alternativen ingick militära ledare, samhällsledare/politiker, rapportering i media och sociala medier samt hot om bestraffning från nationella och internationella domstolar. Frågan hade sitt fokus på mekanismer för efterlevnad av krigets lagar och inte det moraliska beslutsfattandet.

Processen med studien var iterativ, där just frågornas utformning var svårt att göra något åt i efterhand när syfte och forskningsfråga ändrat fokus från allmän efterlevnad av krigets lagar till beslutsfattande vid moraliska dilemman under militära operationer.

Med detta sagt, så borde en fråga ha ingått om huruvida respondenten hade varit med och tagit beslut vid moraliska dilemman under någon militär operation. Nu undersöktes endast individens spekulativa resonemang kring de moraliska dilemman som kan uppstå under militära operationer, baserat på deras kunskap och erfarenhet kring krigets lagar.

---

² Law Of Armed Conflict

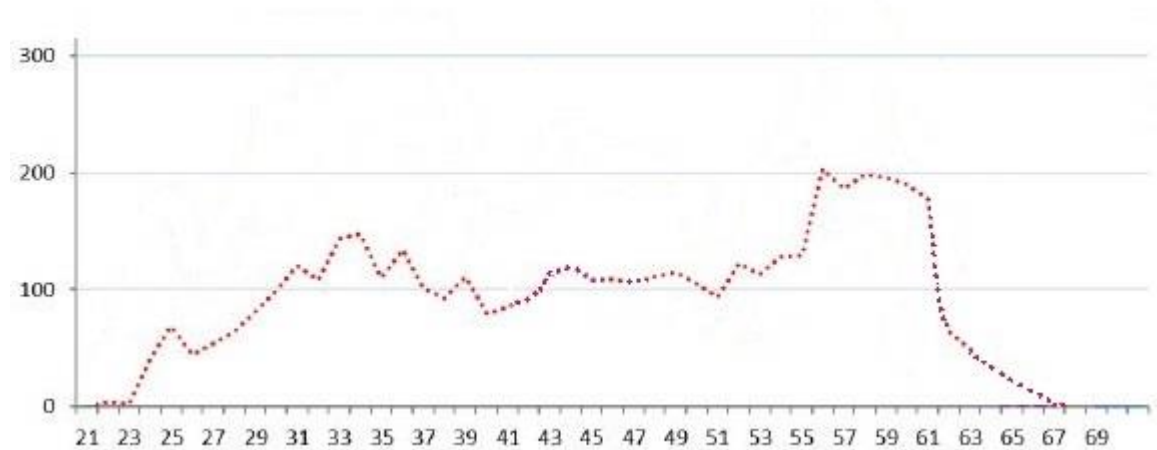

Författaren hade en farhåga inför intervjuerna att vissa åsikter skulle kunna vara laddade och det fanns en risk för att respondenterna skulle resonera på ett sätt som de uppfattar var "rätt", det vill säga ett slags "social bias" av att inte framstå som någon med "fel" åsikter. Denna farhåga inföll dock aldrig, vilket empirin visade.

Studien hade förmodligen kunnat genomföras med hjälp av enkäter. Risken fanns då att empirin skulle missa förklaringar på varför något förhöll sig på ett visst sätt och hur individen resonerade. Detta på grund av frågornas utformning samt avsaknaden av möjlighet till förtydliganden och följdfrågor.

3.4 Urval

Urvalet bestod av fem män och en kvinna, 10 % av officerarna i slutet av 2023 var kvinnor (Försvarmakten, 2023a, s. 2). Respondenterna fördelade sig jämt mellan de tre försvarsgrenarna och var i åldrarna 25, 35, 39, 42, 52 och 57 år. Denna uppdelning kan jämföras mot hur åldersstrukturen bland officerare i Försvarmakten såg ut i slutet av 2023, se figur 1. Respondenterna kan därmed anses representera ett tvärsnitt av Försvarmaktens officerare baserat på ålder och kön.

Figur 1: Åldersfördelning officerare, bearbetad från (Försvarmakten, 2023a, s. 20)

Av de sex respondenterna hade fem läst högre officersprogrammets två första terminer och en endast officersprogrammet. Detta val gjordes då djupare kunskap inom krigets lagar bedömdes vara en förutsättning för studiens resultat.

Empirin visade inga skillnader mellan respondenternas svar baserat på försvarsgren eller kön. Däremot gick det att se att en låg ålder, och i och med det mindre kunskap och erfarenhet, bidrog till ett mindre djup i resonemangen kring tillämpningen av krigets lagar.

I urvalet togs ingen hänsyn till tidigare erfarenheter i konfliktområden där beslut rörande krigets lagar kan ha tagits. Sverige har inte varit i krig på över 200 år och de konflikter där svenska officerare kan ha kommit i kontakt med moraliska beslut kopplat till krigets lagar är begränsade till FN-beslutade insatser i områden drabbade av krig och konflikter. Dessa insatsers karaktär är enligt författaren helt skild från ett regelrätt krig där den egna nationens överlevnad står på spel. En fredsframtvängande eller fredsbevarande insats har, enligt författaren, en nära på nolltolerans mot civila skador, ofta på grund av politiskt satta restriktioner.

3.5 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet är viktigt för att bestämma främst en kvantitativ studies kvalitet. Men, i en kvalitativ studie behöver dessa begrepp anpassas till något annat än bara frågor om mätning (Bryman, 2018, s. 465).

Studiens externa reliabilitet (replikerbarhet) kan, enligt författaren, anses vara god. Detta då forskningsdesign, strategi och tillvägagångssätt tydligt har redovisats, tillsammans med beskrivning av urval och presentation av intervjufrågor (Bryman, 2018, s. 465).

Den interna validiteten kan anses som god, då empiri har kopplats till vetenskaplig teori för att styrka författarens slutsatser (Bryman, 2018, s. 465).

Studiens externa validiteten (generaliserbarhet) är stor då urvalet kan betraktas som ett tvärsnitt ur den svenska officerskåren. Författaren tror även att resultatet kan vara giltigt på övriga moraliska dilemman som officeren kan ställas inför.

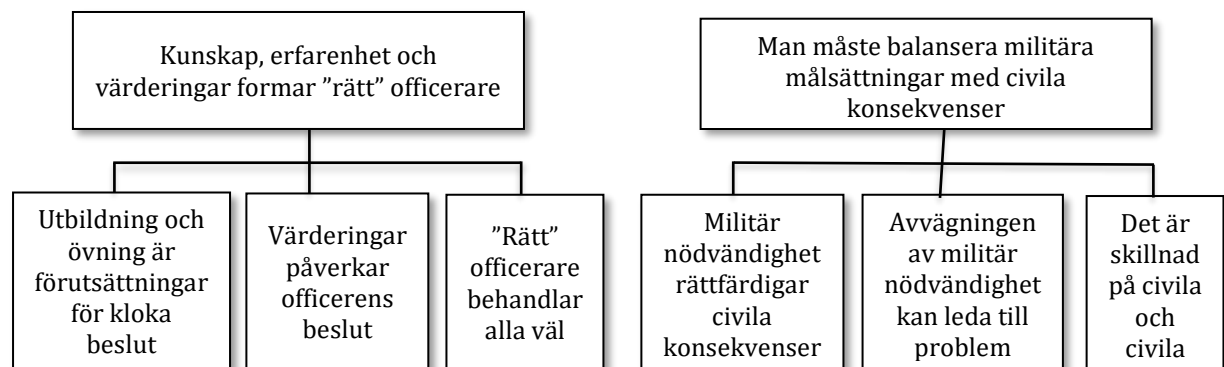
3.6 Etiska överväganden

Innan intervjuerna bokades, inhämtades ett skriftligt samtycke om anonymitet tillsammans med en beskrivning om hantering av personuppgifter. Samtyckesblanketten beskrev även studiens syfte och respondentens rättigheter att när som helst avbryta deltagandet. I och med detta kan informations-, samtyckes- och konfidentialitetskravet anses vara uppfyllda (Bryman, 2018, s. 170).

Innan intervjuerna påbörjades säkerställdes det att samtycke fortfarande fanns. De sex respondenterna anonymiserades genom att de benämndes som respondent 1-6. Respondenterna erbjöds att korrekturläsa transkriberingar och de citat som användes i studien. Materialet som samlades in användes endast för studiens syfte och efter studiens avslut förstördes samtliga inspelningar, transkriberingar och samtyckesblanketter. Därmed kan även nyttjandekravet anses vara uppfyllt (Bryman, 2018, s. 171)

4. Empiri och analys

Den tematiska analysen ledde fram till två huvudteman som benämndes: "Kunskap, erfarenhet och värderingar formar "rätt" officerare" och "Man måste balansera militära målsättningar med civila konsekvenser". Varje tema bröts sedan ner i ett antal underordnade teman, se figur 2. I kapitlet inleds varje sådant undertema med empiriredovisning som använder ett respondentnära språkbruk, inkluderande citat. Därefter följer en analys som beskriver hur undertemats empiri ska förstås i relation till den teoretiska referensramen och forskningsfrågan.

Figur 2: Teman och underteman

4.1 Kunskap, erfarenhet och värderingar formar "rätt" officerare

Temat handlar om vad som formar officerarna och deras beteenden.

4.1.1 Utbildning och övning är förutsättningar för kloka beslut

Samtliga respondenter upplevde att den utbildning som de har fått i ämnet krigets lagar har varit bra. Flera av respondenterna ansåg att det är den utbildning och den träning som de har fått, som ligger till grund för de beslut som de kan tvingas ta. De ansåg att de var välutbildade och skolade för att kunna följa krigets lagar. En respondent menade att eftersom vi alltid övar med att följa krigets lagar, så skapas en reflex av att göra rätt utan att det behöver vara en medveten handling:

Det är den skolningen som gör att vi håller oss inom skjutgränserna för krigets lagar och inte skjuter utanför så att säga. (Respondent 6)

Analys

Av empirin och citatet kan man uttyda att teoretisk kunskap och övning i tillämpning av krigets lagar är självklara förutsättningar för att officeren ska kunna fatta kloka beslut kopplat till militär nödvändighet. Svenska officerares långa utbildning tillsammans med övningar formar den typ av person som vi enligt dygdetiken bör vara. Om utbildning och övningar bygger rätt person, så utför den personen rätt handlingar (Brown, 2020, s. 319).

Brist på utbildning och erfarenhet kan begränsa förmågan till kontextbaserat omdöme, vilket behövs för officerens förmåga att ta beslut vid moraliska dilemman när det gäller avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet (Brown, 2020, ss. 334-335).

4.1.2 Värderingar påverkar officerens beslut

En majoritet av respondenterna betonade vikten av värderingar för efterlevnaden av krigets lagar. Flera respondenter nämnde att värderingarna och kulturen inom Försvarsmakten är vägledande för officeren vid beslutsfattande:

Vad har vi för kultur och vad vill vi ha för värderingar i vår försvarsmakt. Jobbar man med det under längre tid, ja men då kommer kanske så många som möjligt att ha med sig det i bakhuvudet hela tiden. (Respondent 4)

Samtliga respondenter nämnde gruppen som den starkaste påverkansfaktorn på individens beteende. En respondent påtalade att grupper kan innehålla informella ledare som påverkar hela gruppen. Samma respondent tog upp att det är gruppens värderingar och normer som styr beteendet:

Börjar det bli en normglidning i en negativ riktning, det blir väldigt stark motverkan mot att upprätthålla krigets lagar. Det upplevs nog farligare för den enskilde kombattanten att hamna utanför gruppens normer, än att bryta mot lagarna. (Respondent 1)

Några respondenter tog upp utmaningen när olika nationer har olika värderingar vid tolkning av krigets lagar. Det kan eventuellt få konsekvenser vid multinationella samarbeten:

Det ska man ju klart för sig nu när vi är med i Nato också. Det kommer ju vara olika normer och värdegrunder i olika länder. Så av den anledningen så är det jätteviktigt att man pratar om det. För det kan ju också bli att ställa till det litegrann. Om man förväntar sig effekter av olika saker från olika förband, från olika länder. Och sen uteblir det därför att någon tar hänsyn till någonting som man inte hade förväntat sig att den skulle ta hänsyn till. (Respondent 2)

En respondent påpekade att det förmodligen finns stora skillnader bara inom Försvarsmakten, i hur man ser på sina medmänniskor och sin motståndare:

Beroende på vad man har för syn på andra människor så kommer det så klart att påverka alla beslut. Jag tänker att även om vi pratar om värdegrund och har mycket fokus på hur vi behandlar våra kollegor. Det finns ju uppenbarligen många som inte ens klarar av det. Om jag inte kan behandla mina kollegor med respekt, kommer jag då behandla en krigsfånge med den respekten som den ska ha. Så det känns osannolikt. (Respondent 4)

En annan respondent summerar värderingarnas betydelse för efterlevnaden av krigets lagar på följande sätt:

Jag tror att vi styrs mera av värderingar som ligger i enlighet med folkrätten. Jag tror att de påverkar mer än risken för straff. Jag tror inte det är det första man tänker på som soldat, att det här kan jag bli straffad för. Jag tror att det är nog värderingar och normerna i gruppen. De är ju

jättebetydelsefulla. Och det är ju både positivt och negativt. Börjar det bli en normglidning i en negativ riktning, då blir det väldigt stark motverkan mot att upprätthålla krigets lagar. Det upplevs nog farligare för den enskilde kombattanten att hamna utanför gruppens normer än att bryta mot lagarna. (Respondent 1)

Analys

Citatet ovan beskriver att det är värderingarna hos individen och gruppen som kommer att vara det viktigaste vid officerens moraliska ställningstaganden. Dessa beslut kommer inte att vara helt enkla att sortera in på om handlingen är "rätt" eller om resultatet leder till det mest "goda" (Timmermann, 2015, s. 79).

En deontologisk tolkning av krigets lagar, där en handling är antingen rätt eller fel, är problematisk om individen inte tillåts använda sitt självständiga omdöme byggt på värderingar inför sitt beslut (Brown, 2020, s. 335). Av denna anledning är värderingar viktiga för att enligt dygdetiken, forma "rätt" person som kommer att utföra rätt handlingar (Brown, 2020, s. 319). Blocq (2009, s. 325) menar att utbildning i krigets lagar måste inkludera de underliggande moraliska dilemman som kan uppstå för att förbereda våra officerare för kriget.

4.1.3 "Rätt" officerare behandlar alla väl

Samtliga respondenter trodde att svenska officerare kommer att behandla krigsfångar humanit. De flesta ansåg att enstaka övergrepp eventuellt kan begås av individer på lägre nivå, men inte systematiskt inom Försvarsmakten. Några respondenterna nämnde att det kan vara en naturlig reaktion att ta ut sin frustration över motståndarnas behandling av fångar, i sin behandling av krigsfångar. Enligt dem, kan detta förstärkas av de känslor av hat som kan uppkomma när kamrater eller familj stupar:

Jag tror att det kan få en påverkan längre ner, alltså på soldat och lägre officersnivå där man kan ta ut sin frustration över motståndarnas behandling av krigsfångar mer och att det säkert finns en eller annan på högre officersnivå som också resonerar så. (Respondent 5)

Tortyr och inhuman behandling av krigsfångar är inte accepterade handlingar enligt respondenterna. Några tog upp att vår goda behandling av krigsfångar kommer att skicka signaler till motståndarens kombattanter, att det är bättre att vara krigsfånge i Sverige än att strida mot oss. Respondent 1 sammanfattade det med att: "vi vinner ingenting på att vara lika grisiga som dom.":

Givet de konsekvenser som man har sett, jag tänker på Guantanamo Bay och hur allting läcker i dagens samhälle. Så hoppas jag att vi kommer vara tillräckligt kloka för att inte använda inhumana metoder. (Respondent 3)

Analys

Det sista citatet beskriver hur inhuman behandling av krigsfångar kan leda till massiv opinion mot landet som utför den. Enligt reciprocitetens positiva sida, kan en human behandling av krigsfångar leda till positiva effekter på motståndarens beteende. Samtidigt kan motståndarens negativa beteende, leda till negativ reciprocitet från oss i form av hat, vedergällning och hämnd (Zommer, 2021, s. 201). En human behandling av krigsfångar signalerar även vår moraliska överlägsenhet och visar vem vi är som individ, försvarsmakt och nation i enlighet med dygdetiken (Brown, 2020, s. 333).

Den svartvita tolkningen av krigets lagar enligt deontologin, där handlingar är antingen rätt eller fel, är svår att tillämpa. Ofta kommer det krävas en kontextuell analys av handlingen och dess konsekvenser för att veta om den kan utföras. Men, tortyr är ett tydligt exempel på en handling som är "fel" enligt deontologin. Tortyr av krigsfångar får enligt deontologin inte ske, oavsett om det skulle kunna leda till något gott (Brown, 2020, s. 319). Den utilitaristiska tolkningen erkänner att det finns fördelar med att behandla fångar väl, men argumenterar för att om motståndaren använder tortyr, försvinner den potentiella vinsten och därmed motivationen att behandla krigsfångar human (Zommer, 2021, s. 212). Men förhoppningen är att svenska officerare är "rätt" officerare som tar rätt beslut (Brown, 2020, s. 319).

4.2 Man måste balansera militära målsättningar med civila konsekvenser

Temat handlar om avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet och innefattar avvägningar och synen på civilbefolkningen.

4.2.1 Militär nödvändighet rättfärdigar civila konsekvenser

Samtliga respondenter ansåg att proportionalitetsprincipen är det centrala i resonemanget om militär nödvändighet. Den potentiella vinsten vid ett anfall mot ett militärt mål måste vägas mot risken för civila liv:

Det är ju som kärnan i dilemmat för den som ska leda en operation. Att göra den avvägningen till dom här bedömda kostnaderna i människoliv och värden [...] kontra, liksom vilken nytta får man för den här insatsen. (Respondent 1)

Ja, men där får man ju då tänka liksom, hur många civila kan jag rädda? Vad kan liksom den potentiella vinsten vid att slå mot det här militära målet bli, jämfört med risken för civila liv? Det är ju där man får göra den proportionalitetbedömningen helt enkelt. (Respondent 3)

Respondenterna ansåg att det är lättare att hävda militär nödvändighet om det inte står civila liv på spel. Monument, kyrkor och sjukhus går att bygga upp igen om motståndaren har valt att gruppera där:

Jag tycker ju generellt sett kanske att det är bättre att man sparar människoliv än att man sparar döda ting liksom. Det går ju alltid att bygga upp hus och annat igen, sjukhus och kyrkor även om det inte blir exakt så som det såg ut från början. Så jag hade nog haft lättare att hävda militär nödvändighet om det var döda ting som förstördes än om det var människor som dog eller skadades. (Respondent 5)

En respondent resonerade kring att proportionalitet inte bara kan mätas i antalet döda motståndare kontra civila offer vid tillfället för insatsen, utan det handlar om vilken långvarig effekt det ger på motståndaren:

Men proportionerna måste vara tydliga. Det är liksom inte att ett 1 till 1 förhållande är okej. Sen så är det inte bara hur många utslagna motståndare handlar det om. Utan det handlar om vilken effekt det ger på motståndaren, och på lite sikt kanske. (Respondent 1)

Avbrytandet av en fientlig styrketillväxt i ett hamnområde kan enligt några respondenter tillåta lite högre civila förluster och skador på miljön:

Kan jag slå ut ett hamnområde som förhindrar en fientlig styrketillväxt, då kanske jag är beredd att ta lite högre civila förluster. (Respondent 1)

Jag tycker ju att om det ställs mot miljöbalken eller rikets säkerhet så kommer jag inte börja läsa miljöbalken om jag får på håll bekämpa en bränsledepå där ryssarna har landstigit [...] Och sen får vi ha dåligt grundvatten och undvika och äta den fisken i några generationer. För alternativet är ju mest troligt att vi inte alls kan dricka det vattnet någonsin igen eller alls äta den fisken. För då är vi inte längre Sverige. (Respondent 6)

Flera respondenter ansåg att civila offer är oundvikligt i ett krig, men man måste göra allt i sin makt för att undvika eller hålla ner dem så mycket som möjligt. En respondent nämnde att de nutida krigen utkämpas i tätbefolkade områden där oskyldiga civila drabbas. Men med genomtänkta val av vapen och metoder kan de civila dösoffren minskas.

Samtliga respondenter var överens om att beslut som rör militär nödvändighet och humanitet är svåra att ta. Flera nämnde att befälhavaren ofta saknar alla ingångsvärden, och informationen kan ibland vara felaktig. Men beslut måste tas på den för tillfället tillgängliga informationen. Detta kan, enligt respondenterna, ibland leda till misstag och oavsiktliga konsekvenser:

Det är ju komplexa avvägningar och dom måste ske utifrån kanske osäkra ingångsvärden [...] på kanske bristvänligt underlag. (Respondent 1)

Som chef så får man ju fatta dom beslut man har baserat på den information som man har i liksom det givna tillfället. [...] (Respondent 3)

Man kan göra fel också. Det kanske var ett sjukhus, men vi trodde att det var en ledningsplats. Men, olyckor händer, på enskilda fall. (Respondent 6)

En respondent gav en liknelse från filmen *Lone Survivor* för att betona att militär nödvändighet aldrig får vara en anledning till att medvetet bryta mot krigets lagar:

När dom är i Afghanistan och dom hamnar i nån situation med att liksom döda en fåraherde för att liksom lyckas undkomma. [...] Då är det nå SEAL-team där och så blir dom röjda av den här fåraherden. Så vad fan ska vi göra? Om vi dödar honom då kan vi bara smyga härifrån. Då får vi tillräckligt med tid. Och så bara nej, det kan vi inte göra, säger Mike

Murphy. För att om det här kommer ut, då faller hela USAs anseende i världen liksom. Vi kan inte hålla på att döda civila på det här sättet. Och då binder dom fast honom och sen blir ju hela gruppen typ utslagen då. Men det är också så här att det är rätt beslut. Det är ett tufft beslut, men det är rätt. (Respondent 3)

Analys

I citatet ovan beskrivs ett moraliskt dilemma; att döda fåraherden och därmed bryta mot krigets lagar eller inte göra det med risken att bli upptäckta och dödade. Militär nödvändighet rättfärdigar aldrig avrättning av icke-kombattanter. Även deontologin fördömer denna handling i och med att den inte är "rätt" (Brown, 2020, s. 319).

När det kommer till beslut om militär nödvändighet väger tyngre än skyddet av civila, så förutsätter det att man har följt Genèvekonventionens principer om distinktion, proportionalitet, skydd och försiktighet. Det svåra är avvägningen om hur mycket skada man kan orsaka för att uppnå sina militära mål.

Avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet i krig tenderar att baseras på ett utilitaristiskt tänkande (Brown, 2020, s. 320). Utilitarismen förespråkar "det största goda för det största antalet" och baseras därmed på en kostnads- och nyttoanalys (Zommer, 2021, s. 212). Det kan vara svårt att göra en korrekt analys och bedöma konsekvenserna av en handling, särskilt med felaktig eller saknad information (Brown, 2020, s. 320). Dessutom måste man ta hänsyn till det långsiktiga resultatet snarare än de omedelbara effekterna (Brown, 2020, s. 320).

4.2.2 Avvägningen av militär nödvändighet kan leda till problem

Olika avvägningar mellan militär nödvändighet och humanitet kan, enligt respondenterna, leda till olika möjligheter att nå egna målsättningar:

Man får inte skada civila, man får inte skada byggnader, vissa typer av byggnader, man får inte ta till vilka medel som helst. Det är ju klart att det blir en begränsning. (Respondent 4)

En respondent ansåg att svenska officerare initialt är väldigt försiktiga i bedömningen av militär nödvändighet utifrån de värderingar vi har med oss. En annan respondent ansåg att svenska officerare inte är vana att ta beslut som kan leda till civila offer och därmed kan beslut komma för sent för att nå full verkan. Flera respondenter resonerade kring att det är problematiskt om ena sidan i en konflikt inte tar hänsyn till krigets lagar, då blir det svårare för den andra sidan att nå militära framgångar utan humanitära offer:

Åt bägge hållen så får man en påverkan i ens målsättning och det önskade slutläget påverkas ju olika beroende på om man tänjer på proportionaliteten eller om man kanske är alldeles för återhållsam. Jag tror dock att, riktar man in sig till största möjliga mån mot motståndarens enheter och kanske försöker i så gott som möjligt undvika civila dödsoffer på vägen dit så tror jag man har större chans i slutändan att nå sina mål. (Respondent 5)

Analys

Citatet ovan beskriver att alla officerare är olika och baserar sitt etiska ställningstagande på olika grunder, och att det kan påverka möjligheten att nå de militära målsättningarna. Tolkningen av krigets lagar kan innehålla både deontologiska och utilitaristiska synsätt. När det kommer till det moraliska dilemmat mellan militär nödvändighet och humanitet, så kommer vi att resonera olika beroende på våra värderingar. Dygdetikens fokus på att utveckla individens grundläggande förmåga till att fatta kloka beslut kommer att vara avgörande vid dessa beslut (Brown, 2020, ss. 334-335).

4.2.3 Det är skillnad på civila och civila

En respondent uppgav att civilbefolkningen inte är en del av kriget:

Dom civila [...] har ingenting att göra med att, kanske... ja men deras ledning har en annan syn på hur krigets lagar ska tillämpas. Det ska ju liksom inte straffa dom. (Respondent 4)

Samtliga ansåg att det finns en risk för att man ser olika på den egna civilbefolkning och motståndarens:

Självklart ska man inte göra skillnad på människa och människa, men det tror jag säkert att man undermedvetet kan göra. (Respondent 4)

En respondent uttryckte att det finns en risk att befälhavaren generellt sett kan ha något högre tolerans för motståndarens civila förluster och skyddar de egna lite mer:

Det finns nog en risk att man som befälhavare generellt sett kan ha något högre tolerans för motståndarens civila förluster. [...] man är nog ändå människa och så att säga, skyddar de egna lite lite mera. (Respondent 1)

En annan respondent trodde att man kommer att försöka skona all civilbefolkning, på grund av vår egen självbild av att vi är det goda:

Civila ska ju dömas på samma sätt oavsett om de är egna eller om de tillhör motståndaren. Rent juridiskt, så är det så. Rent känslomässigt, så är det givet att anfälla mot ett bostadsområde i ryska gränstrakter kontra i Nyköping eller i Sverige, någon svensk stad, kommer ju att kännas olika. Så är det ju. (Respondent 3)

Analys

Citatet ovan speglar den känslomässiga aspekten i att skada egen civilbefolkning, kontra motståndarens. Det kan vara lättare att hävda militär nödvändighet när det inte är den egna befolkningen som riskerar att skadas eller dödas. I grunden finns ett deontologisk synsätt att det är "fel" att civila dör oavsett nationalitet (Brown, 2020, s. 319). Men, en mer utilitaristisk syn på det kan vara att kostnads- och nyttoanalysen blir annorlunda beroende på civilbefolkningens nationalitet (Zommer, 2021, s. 212).

5. Diskussion

Diskussionen inleds med en resultatsammanfattning följt av en diskussion kring resultatet och dess relevans för yrkesutövning som officer. Därefter följer slutsatser och svar på forskningsfrågan. Kapitlet avslutas med förslag på fortsatt forskning.

5.1 Resultatsammanfattning

De två huvudtemana var; "Kunskap, erfarenhet och värderingar formar "rätt" officerare" och "Man måste balansera militära målsättningar med civila konsekvenser". De viktigaste resultaten ur vardera teman presenteras nedan.

5.1.1 Kunskap, erfarenhet och värderingar formar "rätt" officerare

Svenska officerares utbildning inom krigets lagar bygger upp en teoretisk grund. Denna tillsammans med övningar och erfarenhet formar den typ av officer som vi bör vara för att kunna ta rätt beslut vid moraliska dilemman.

Officerens värderingarna kommer att vara viktiga vid moraliska ställningstaganden, och det självständiga omdömet vid beslutsfattande bygger på dessa. Inom Försvarsmakten är våra värderingar relativt lika, men vid internationella samarbeten kan olika kulturer och värderingar leda till olika tolkningar av krigets lagar.

Svenska officerares utbildning, erfarenhet och värderingar kommer att bidra till en human behandling av krigsfångar, där enstaka övergrepp eventuellt kan begås av individer på lägre nivå som ett resultat av de starka känslor som krig skapar. Officerarna ställer sig inte bakom tortyr av krigsfångar i syfte att få tag på viktig militär information.

5.1.2 Man måste balansera militära målsättningar med civila konsekvenser

För den svenska officeren är proportionalitet det centrala i resonemanget om militär nödvändighet. Konsekvenserna för de civila ska alltid sättas i proportion till vilken långvarig effekt det ger på motståndaren.

Officeren anser att det är lättare att hävda militär nödvändighet om det endast är döda ting som riskerar att skadas. Monument, kyrkor och sjukhus går att bygga upp igen om motståndaren har valt att gruppera där.

Misstag och olyckor kommer att ske i krig. Detta då avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet måste göras på den för tillfället tillgängliga informationen som kan vara bristfällig eller felaktig.

Olika avvägningar mellan militär nödvändighet och humanitet kan leda till olika möjligheter att nå egna målsättningar beroende på om officeren är försiktig i sin avvägning eller inte. Det finns dessutom en risk för att officeren ser olika på den egna civilbefolkning och motståndarens. Detta kan leda till en något högre tolerans för motståndarens civila förluster än för de egna.

5.2 Resultatdiskussion och resultatets relevans för yrkesutövning som officer

Resultatet återger respondenternas spekulativa resonemang kring beslutsfattande vid moraliska dilemman kopplat till krigets lagar. Författaren anser att resultatet kan vara generaliserbart på hela populationen av svenska officerare. Moraliska dilemman kan uppstå i samtliga försvarsgrenar, Högkvarteret och specialförbanden när det kommer till beslut som rör avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet.

Att göra kloka avvägningar mellan militär nödvändighet och humanitet i militära operationer är avgörande för de militära målsättningarna samt skyddet av de civila. Resultatet av studien visar att vi har officerare som resonerar klokt när det kommer till detta.

Resultatet kan anses vara gällande för alla moraliska dilemman som officeren kan ställas inför. Till exempel att rädda en soldat, men samtidigt riskera hela gruppens säkerhet eller agera visseblåsare för något man anser är fel med risk för egna konsekvenser.

Den militära professionen innehåller professionsetiken som är vägledande för officerens moraliska beteende. Förra överbefälhavaren Micael Bydén uttrycker följande i en bok om militär professionsetik som ingår som kurslitteratur i officersprogrammets ledarskapskurs:

Du kommer att behöva hantera situationer där det inte finns något absolut rätt eller absolut fel. Du kommer att ställas inför dilemman där ingen annan kan tala om för dig hur du ska handla [...] För sådana situationer måste du vara väl förberedd. [...] Din etik ska vara förankrad i de värden vi försvarar: våra demokratiska principer och alla människors lika värde. (Robertsson & Bergman, 2021, ss. 9-10)

Försvarshögskolans utbildning inom krigets lagar sker inom kursen *operativ juridik* och har historiskt endast fokuserat på juridiken och hur den bör tolkas i konkreta situationer. Det som enligt författaren har saknats, är att ta med etiska ställningstaganden och värderingar i utbildningen. Pfaff (2023, s. 178) hävdar att en integrering av dygdetik i den militära etikutbildningen skulle tillföra värdefulla verktyg för att hantera moraliska dilemman i krig på ett effektivt sätt

Professionsetik ingår som en del i kursen *ledarskap* under officersprogrammet och har tidigare ingått som ett block i kursen *personlig ledarutveckling för militära chefer 2* under högre officersprogrammets tredje termin. Professionsetik är ett förhållningssätt som officeren framför allt använder i tjänsten, även om individen måste kunna leva efter dessa värden och principer även utanför tjänsten (Robertsson & Bergman, 2021, s. 19).

De studerande vid högre officersprogrammet som tog sin magisterexamen hösten 2024 eller tidigare, författaren inkluderad, gick miste om denna utbildning i professionsetik. Detta är synd då en del av kursbeskrivningen lyder:

För att rama in och belysa professionsetiska problem, mål och handlingsalternativ kommer lärandeaktiviteterna att vara fokuserade på etiska dilemman som chef vid beslutsfattande. (Försvarshögskolan, 2024, s. 3)

Ett bredare perspektiv vid utbildning av krigets lagar vid Försvarshögskolan skulle kunna vara relevant för Försvarsmakten. Nato STANAG 2449, som ger riktlinjer för hur medlemsländerna ska utbilda på krigets lagar, saknar helt kopplingen mellan värderingar och efterlevnad (Prescott, 2008). Den norska motsvarigheten till högre officersprogrammet integrerar etik, kultur, ledarskap och juridik i utbildningen av krigets lagar (Prescott, 2008, s. 72).

Författaren fick, i slutskedet av studiens färdigställande, information om att den omarbetade utbildningsplanen för högre officersprogrammet, som trädde i kraft under 2024, nu integrerat professionsetik i ett flertal kurser. En av dessa är kursen *operativ juridik*, som ges under termin två och därmed läses av samtliga studerande. Kursen kommer nu att behandla hur etiska dilemman hänger samman med juridiken i fred, kris och krig.

Försvarsmakten bör i deras övningar bygga in fler scenarier som ställer officeren inför moraliska dilemman inom områden som krigsvetenskap, ledarskap och operativ juridik i syfte att utveckla professionen.

5.3 Slutsatser och svar på forskningsfrågan

Syftet med studien var att förstå svenska officerares syn på moraliska ställningstaganden under militära operationer, med särskild hänsyn till de dilemman som kan uppstå i förhållande till krigets lagar.

När en svensk officer ställs inför beslut med koppling till krigets lagar, kommer ställningstagandet att baseras på en blandning av deontologi, utilitarism och dygdetik. Reciprocitet kan eventuellt spela en liten roll i vår behandling av krigsfångar på grund av de starka destruktiva känslor som kan uppstå i krig. Dygdetiken kan fungera som en rustning och hjälpa till att kontrollera dessa känslor, såsom hat, till förmån för mer genomtänkta handlingar.

Forskningsfrågan var: "Hur ser svenska officerare på det moraliska dilemma som uppstår mellan militär nödvändighet och humanitet under militära operationer?"

Tortyr och avrättning är två tydliga exempel där officeren tillämpar ett deontologiskt ställningstagande, detta då dessa handlingar är så tydligt "fel". Det är glädjande att officerskåren inte resonerar på samma sätt som civilbefolkningen i frågan om tortyr av krigsfångar. Ökningen av acceptans hos de civila kan bero på händelser som bomberna i Madrid, London, Bali och givetvis 11 september-attackerna som ledde vidare till kriget i Afghanistan och Irak. Men efter avslöjandena i Guantanamo Bay och Abu Ghraib, kan man tycka att effekten borde ha varit den omvända.

Det är svårt för officeren att tillämpa ett deontologiskt ställningstagande vid det moraliska dilemma som avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet innebär. Handlingen kan vara tydligt "fel", till exempel att tillåta civila dödsfall, men de långsiktiga konsekvenserna kan vara "rätt".

När det kommer till det moraliska dilemmat mellan militär nödvändighet och humanitet, så resonerar officeren i enlighet med utilitarismen. Det är den långsiktiga påverkan på motståndaren i relation till konsekvensen på civilbefolkningen eller civila objekt som ska vara vägledande inför beslutet. Konsekvenser på det civila kan vara svårbedömda på grund av avsaknad av eller felaktig information vilket kan leda till oavsiktliga skador. Det moraliska dilemmats kärna ligger i att värdera avsiktliga civila förluster mot militär vinning. Även civilbefolkningen i länder utan pågående väpnade konflikter, verkar i en ökande grad acceptera att denna avvägning är en del av kriget. Författaren tror att mediabevakningen av bland annat kriget i Afghanistan och Irak, har lett till en något normaliserad bild av att negativa civila konsekvenser är en del av kriget.

En alltför generös tolkning av proportionalitet och militär nödvändighet kan leda till stort humanitärt lidande, medan en allt för stor försiktighet kan äventyra den militära operationen. Men, dilemmat kan kanske inte lösas med utilitarism som vägledning för officeren. Och definitivt inte med ett deontologiskt synsätt som förbjuder alla handlingar som kan leda till civila förluster. Dygdetiken erbjuder en lösning i och med att den inte fokuserar på varken handling eller konsekvens, utan på den som utför handlingen. Dygdetiken pekar på att "rätt" person, som har rätt värderingar, tar rätt beslut med hjälp av ett kontextbaserat omdöme.

Svenska officerares värderingar, kunskap och erfarenhet formar den typ av officer som vi enligt dygdetiken bör vara för att fatta rätt beslut vid moraliska dilemman mellan militär nödvändighet och humanitet under militära operationer. Författarens åsikt är att Försvarsmakten med dess officerare står väl rustade inför dessa beslut.

5.4 Fortsatt forskning

En uppföljande undersökning bör genomföras med respondenter som har erfarenhet av beslutsfattande rörande avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet för att se om detta påverkar resultat och slutsatser.

En annan intressant aspekt som inte direkt anknyter till studiens syfte är den framtida utvecklingen av autonoma vapenplattformar som fattar beslut med hjälp av artificiell intelligens. Reglerna inom krigets lagar kommer att behöva justeras för att innefatta dessa framtida system. Forskning bör göras på hur dessa vapensystem ska kunna fatta "rätt" kontextbaserade beslut i det moraliska dilemma som avvägningen mellan militär nödvändighet och humanitet innebär:

When war is no longer what Thucydides describes as 'the human thing', the rules of war will also cease to be human. (Brown, 2020, s. 335)

6. Referenser

- Blocq, D. S. (2009), (Dis)Respecting the Law of Armed Conflict in Asymmetrical Warfare?: A Consequentialist Approach to a Consequentialist Question, *The Moral Dimension of Asymmetrical Warfare*. BRILL.
<https://doi.org/10.1163/ej.9789004171299.i-532>
- Brown, C. (2020), Deontology, Consequentialism and Reciprocity in Contemporary Just War Thinking, *European Review of International Studies*, 7(2-3), 317-337.
<https://doi.org/10.1163/21967415-BJA10021>
- Bryman, A. (2018), *Samhällsvetenskapliga metoder* (Upplaga 3 uppl.), Stockholm: Liber.
- Chu, J. A. (2019), A Clash of Norms? How Reciprocity and International Humanitarian Law affect American Opinion on the Treatment of POWs, *The Journal of conflict resolution*, 63(5), 1140-1164. <https://doi.org/10.1177/0022002718789751>
- Dickinson, L. A. (2010), Military Lawyers on the Battlefield: An Empirical Account of International Law Compliance, *The American journal of international law*, 104(1), 1-28.
<https://doi.org/10.5305/amerjintlaw.104.1.0001>
- Doris, J. M., & Murphy, D. (2007), From My Lai to Abu Ghraib: The Moral Psychology of Atrocity, *Midwest Studies In Philosophy (Wiley-Blackwell)*, 31(1).
<https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1475-4975.2007.00149.x>
- Försvarshögskolan (2024), *Kursbeskrivning Personlig ledarutveckling för militära chefer 2, Högre Officersprogrammet (HOP). 6 HP HOP 24/25 Avancerad nivå, Kurskod 2UL021*.
- Försvarsmakten (2020), *Doktrin för gemensamma operationer*, Stockholm: Försvarsmakten. <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/doktriner/doktrin-for-gemensamma-operationer.pdf>
- Försvarsmakten (2023a), *Försvarsmaktens årsredovisning 2023 Bilaga 1 Personalberättelse*. <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/arsredovisningar/arsredovisning-2023/forsvarsmaktens-arsredovisning-2023-bilagor.pdf>
- Försvarsmakten (2023b), *Svensk soldat & sjöman*, Stockholm: Försvarsmakten. <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/publikationer/handbok-svensk-soldat-och-sjoman-2023.pdf>
- Gawronski, B., et al. (2017), Consequences, Norms, and Generalized Inaction in Moral Dilemmas: The CNI Model of Moral Decision-Making, *Journal of personality and social psychology*, 113(3), 343-376. <https://doi.org/10.1037/pspa0000086>
- Genèvekonvention I (1949), *den 12 augusti 1949 ang. förbättrande av sårades och sjukas behandling vid stridskrafterna i fält*. <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/365-GC-I-EN.pdf>

Genèvekonvention III (1949), *den 12 augusti 1949 ang. krigsfångars behandling*. <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/375-GC-III-EN.002.pdf>

Headquarters Department of the Army & Headquarters United States Marine Corps (2019), *FM 6-27 / MCTP 11-10C: The commander's handbook on the law of land warfare*. [https://www.marines.mil/Portals/1/Publications/MCTP%2011-10C%20\(SECURED\).pdf?ver=GhKIOqU8J4lnoJxn7l54EQ%3d%3d](https://www.marines.mil/Portals/1/Publications/MCTP%2011-10C%20(SECURED).pdf?ver=GhKIOqU8J4lnoJxn7l54EQ%3d%3d)

Kleffner, J. K. (2021), A Bird's-Eye View on Compliance with the Law of Armed Conflict 70 Years After the Adoption of the Geneva Conventions, *Yearbook of International Humanitarian Law, Volume 22 (2019)* (ss. 107-124). T.M.C. Asser Press, The Hague. https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-94-6265-399-3_5

Krauss, E. S., & Lacey, M. O. (2002), Utilitarian vs. Humanitarian: The Battle Over the Law of War, *Parameters (Carlisle, Pa.)*, 32(2), 73-85. <https://doi.org/10.55540/0031-1723.2092>

Meron, T. (2000), The Humanization of Humanitarian Law, *The American journal of international law*, 94(2), 239-278. <https://doi.org/10.2307/2555292>

Moelker, R., & Olsthoorn, P. (2007), Virtue Ethics and Military Ethics, *Journal of Military Ethics*, 6(4), 257-258. <https://doi.org/10.1080/15027570701840455>

Pfaff, C. A. (2023), Virtue and Applied Military Ethics: Understanding Character-Based Approaches to Professional Military Ethics, *Journal of Military Ethics*, 22(3-4), 168-184. <https://doi.org/10.1080/15027570.2023.2200064>

Prescott, J. M. (2008), Training in the Law of Armed Conflict - A NATO Perspective, *Journal of Military Ethics*, 7(1), 66-75. <https://doi.org/10.1080/15027570801951475>

Regan, M., & Mullaney, K. (2023), Emotion, Ethics, and Military Virtues, *Journal of Military Ethics*, 22(3-4), 256-273. <https://doi.org/10.1080/15027570.2024.2313884>

Robertsson, M., & Bergman, D. (2021), *Vägar till militär etik : en tillämpning*, Stockholm: Försvarshögskolan.

Röda Korset (2016), *People on war - Perspectives from 16 countries*. https://www.icrc.org/sites/default/files/document/file_list/people_on_war_report.pdf

Socialstyrelsen (2021), *Hälso- och sjukvården och planering för civilt försvar: Hotbild och gemensamma dilemman (021-8-7513)*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-8-7513.pdf>

Stephens, D. (2019), Roots of Restraint in War: The Capacities and Limits of Law and the Critical Role of Social Agency in Ameliorating Violence in Armed Conflict, *Journal of International Humanitarian Legal Studies*, 10(1), 58-75. <https://doi.org/10.1163/18781527-01001005>

Svenska Akademien. (2021). *Svensk ordbok*. Hämtad 2024-09-26, från <https://svenska.se/tre/?sok=humanitet&pz=1>

Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna (1977), *den 12 augusti 1949 ang. förbättrande av sårades och sjukas behandling vid stridskrafterna i fält*. <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/470-AP-I-EN.pdf>

Timmermann, J. (2015), V—What's Wrong with 'Deontology'? , *Proceedings of the Aristotelian Society*, 115(1_pt_1), 75-92. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9264.2015.00385.x>

UNHRC (2024a), *A/HRC/55/66: Report of the Independent International Commission of Inquiry on Ukraine*. <https://undocs.org/en/A/HRC/55/66>

UNHRC (2024b), *A/HRC/56/26: Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and Israel*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-3.pdf>

Zommer, M. T. (2021), Do Unto Others in War? The Golden Rule in Law of Armed Conflict Training, *Journal of Military Ethics*, 20(3-4), 200-216. <https://doi.org/10.1080/15027570.2021.2016041>

Bilaga 1 - Intervjuguide

Grunddata

- Kön
- Ålder
- Försvarsgren
- Högsta militära utbildning (OP, SOP, TAP, HOP)

Kunskap om krigets lagar

- Har du fått utbildning i krigets lagar?
- Upplever du att utbildningen är tillräcklig för att kunna applicera krigets lagar i planering och genomförande av militära operationer?
- Vad är din personliga syn på krigets lagar, dess syfte och efterlevnad?
  - Tror du att krigets lagar kan förhindra att kriget blir värre, eller gör de ingen verklig skillnad?
- Hur resonerar du kring begreppet militär nödvändighet?

Attityd krig krigets lagar

Föreställ dig ett fiktivt framtida scenario där Finland har blivit anfallet av Ryssland och Sverige ingår i en multinationell Nato artikel 5 operation i gränsområdet mellan Finland och Ryssland.

- Om fienden inte respekterar krigets lagar, ger det då oss rätt att också ignorera dem?
- Hur resonerar du kring att attackera fienden i befolkade byar eller städer, med vetskapen om att många civila skulle dödas?
  - Spelar det någon roll tror du, om de civila är ryssar, finnar eller svenskar?
- Hur tror du att hänsynen till krigets lagar kan påverka vår effekt på motståndaren, att nå våra målsättningar?
- Hur tror du att fiendens behandling av krigsfångar skulle påverka din behandling av tillfångatagna fiendesoldater?
- En tillfångatagen fiendebefälhavare sitter inne med mycket viktiga uppgifter som skulle kunna vara avgörande för operationen, hur långt skulle du vara benägen att gå för att få fram denna?
- Hur resonerar du kring att attackera fienden intill religiösa eller historiska byggnader/monument?
- Vad tror du påverkar kombattanternas beteende mest under krigstid? Resonera kring nedanstående entiteters betydelse.
  - Gruppen/plutonen
  - Militära ledare
  - Samhällsledare/politiker
  - Rapportering i media och sociala medier
  - Hot om bestraffning från nationella och internationella domstolar
- De beslut som behöver fattas när det rör krigets lagar kan ibland utgöra moraliska dilemman mellan militär nödvändighet och humanitet, vad tror du kan påverka i beslutsprocessen hos individen?